

הדרכה לקניית חמץ לאחר הפסח

הרב יצחק זביר

חכמים אסרו את השימוש בחמץ שעבר עליו הפסח. בהלכה זו אנו נתקלים בבית וברכישת מוצרים:

בבית – כאשר לאחר הפסח נמצא חמץ שבשוגג לא ביערנו או לא מכרנו לגוי – אסור להשתמש בו.

בחנות / במסעדה – יש להקפיד לרכוש מוצרי חמץ שיוצרו לפני הפסח רק במקום שבו מוצג אישור מכירת חמץ מאת הרבנות המקומית. עלינו לוודא שהאישור המוצג הינו האישור המקורי (ולא צילום של אישור לבית עסק אחר...) ועדכני לשנה זו.

יש להוסיף שבקניית קמח לאחר הפסח יש להקפיד ביתר שאת על ניפוי מחרקים, משום שבשבעת ימי החג, כאשר מטחנות הקמח שבתו, מתרבות בהן תולעים המתערבות בקמח. במאפיות בעלות הכשר ברמה גבוהה מקפידים לנפות את הקמח היטב, ומשום כך במאפיהם אין כל חשש.

המקפידים שלא לאכול חמץ שנמכר

מעיקר הדין חמץ שהיה ברשות גוי או נמכר לגוי לפני פסח – מותר באכילה לאחריו. יש מגדולי ישראל שהחמירו שלא להשתמש בחמץ שנמכר לגוי, מכמה טעמים:

א. לשיטתם תקנת המכירה הייתה תקנה חד פעמית, ולא נקבעה כהתנהלות קבועה בכל פסח.

ב. יש הסוברים שמכירת החמץ חלה רק כאשר הגוי לוקח את החמץ לביתו בפועל, ולכן בימינו המכירה אינה חלה.

ג. יש החוששים לכך שרבים מבעלי העסקים אינם מתייחסים אל מכירת החמץ ברצינות, ואין בכוונתם למוכרו לגוי באמת, ובכך הם פוגעים במכירה.

המקפידים על כך קונים רק מוצרים שתאריך הייצור שלהם לאחר הפסח. פעמים רבות בשבועות הסמוכים לפסח, בעלי החנויות מניחים על המדפים את המוצרים שיוצרו לאחר הפסח, ולאחר מכן חוזרים למכור את אלו השמורים במחסנים. לכן יש לשמור על ערנות בקניות גם זמן רב לאחר הפסח (בערך עד חג השבועות), בפרט במוצרים יבשים המאוחסנים זמן רב, כגון פסטה, דגני בוקר וכדומה.

יש המחמירים לאכול רק ממוצרים שיוצרו מקמח שנטחן לאחר הפסח. מקור חומרא זו בעובדה שבעבר היו גרעיני החיטה נרחצים זמן רב במים, וממילא הקמח שנטחן מהן היה נחשב לחמץ. אולם בימינו על גבי החיטים מותזים רק מעט מים שאינם גורמים להחמצתו, והקמח אינו מוגדר חמץ.

כיצד נזהה אילו מוצרים יוצרו לאחר הפסח?

את תאריך הייצור ניתן לזהות בשלושה אופנים:

א. סימון מפורש – כמעט כל היצרנים מקפידים לציין על גבי מוצר שיוצר לאחר הפסח 'נאפה לאחר הפסח' או 'נטחן לאחר הפסח' (במוצרים בעלי תקופת אחסון ארוכה יש לשים שהסימון אינו מתייחס לפסח של השנה שעברה).

ב. תאריך ייצור – על מוצרים רבים מצוין תאריך הייצור בהזרקת דיו על גבי המוצר.

ג. קוד המוצר – כאשר לא מסומן תאריך הייצור, ניתן לזהות אותו בקוד המוצר (לא הברקוד, אלא הקוד המודפס בהזרקת דיו על גבי מוצרים רבים). הקוד בנוי משני חלקים: הראשון מסמן את שנת הייצור והשני את מספר הימים שעברו מתחילת השנה הלועזית.

בשנה זו (תשע"ט), מוצרים שמסומן עליהם מספר גבוה יותר מ-9118 או מ-19118 יוצרו לאחר הפסח (לעיתים בסוף הקוד ישנו מספר נוסף המייצג את מספר המשמרת שבה יוצר המוצר).

ייצור המוצר לאחר הפסח אינו מבטיח שהוא אינו מכיל מרכיבי חמץ שיוצרו קודם. לכן במוצרים שתהליך הכנתם ארוך, כגון בירה שתהליך הכנתה כחודשיים, או משקאות חריפים אחרים – לא מספיק לוודא שתאריך הייצור הוא לאחר הפסח, ובחודשים הסמוכים לפסח יש לרכוש מוצרים אלו רק במקומות בעלי אישור על מכירת החמץ.

אף שחשש זה קיים גם במוצרים בעלי תאריך ייצור מאוחר, למשל: כאשר מערבים בהם כגון חומרי עזר מחמץ – ניתן לסמוך על תאריך הייצור, משום שאיסורו של חמץ לאחר הפסח הוא מדרבנן ו'ספק דרבנן לקולא'.

על אילו מוצרים צריך להקפיד?

לאחר הפסח יש להקפיד רק על מוצרי חמץ ודאי, כגון: מאפים, וויסקי, בירה, וודקה, פסטה, שקדי מרק, קווקר, בורגול, חיטה, דגני בוקר וכדומה.

אולם אין צורך להקפיד על המוצרים הבאים:

א. מוצרים שכמות החמץ שבהם מועטה, או שלא ברור שיש בהם חמץ כלל, כגון: דגים, בשר, אבקות אינסטנט, במבה, גלידה (שאינה מכילה שברי עוגיות), גרעינים ופיצוחים, דבש, חומץ, חלווה, סלטים וממרחים, יין, מיונז, מיץ לימון, מסטיקים, מרגרינה, משקאות קלים, פירות יבשים, צ'יפס, קופסאות שימורים, קמח, רטבים ושמינים.

ב. מוצרים שהחמץ שבהם פגום – כגון תרופות מרות, כלי נייר וחומרי ניקיון.

ג. מוצרים שאינם אוכל – מוצרי טיפוח וקוסמטיקה (דאודורנט, אודם, בושם וכדו'), סבונים, מזון לבעלי חיים וכדומה.